

Ο Θεμιστοκλής Ξανθόπουλος γεννήθηκε στην Αθήνα το 1936. Τελείωσε το Βαρβάκειο Πρότυπο Σχολείο. Σπούδασε στη Σχολή Πολιτικών Μηχανικών του ΕΜΠ, απ' όπου πήρε το πρώτο του δίπλωμα, καθώς και στην Εθνική Σχολή Μηχανικών της Τουλούζης στη Γαλλία, όπου πήρε τον τίτλο του Υδραυλικού Μηχανικού, Πιστοποιητικά Σπουδών στον τομέα Φυσικής, και το διδακτορικό δίπλωμά του. Συνέχισε στο ίδιο πανεπιστήμιο μεταδιδακτορική έρευνα και ετοίμασε την υφηγεσία του, την οποία ακολούθως υπέβαλε στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Ξεκίνησε την ακαδημαϊκή του καριέρα στην Ελλάδα το 1965 ως Υφηγητής, και μετά Έκτακτος και Τακτικός Καθηγητής της Υδραυλικής στην Πολυτεχνική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Το 1975 άφησε τη θέση του στη Θεσσαλονίκη, έχοντας εκλεγεί Καθηγητής Υδρολογίας και Υδραυλικών Έργων στη Σχολή Πολιτικών Μηχανικών του ΕΜΠ, θέση στην οποία παρέμεινε μέχρι την αφυπηρέτησή του το 2004.

Διετέλεσε Πρόεδρος της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του ΕΜΠ (1983–1985 και 1995–1997) και Πρύτανης του ΕΜΠ (1997–2000, 2000–2003), δύο φορές εκλεγμένος σε καθεμιά από αυτές τις θέσεις. Υπήρξε ο ιδρυτικός Διευθυντής του Εργαστηρίου Υδρολογίας και Αξιοποίησης Υδατικών Πόρων και ο ιδρυτικός Διευθυντής του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Επιστήμη και Τεχνολογία Υδατικών Πόρων». Ως Πρόεδρος της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών και στη συνέχεια Πρύτανης, άλλαξε τις πανεπιστημιακές δομές και λειτουργίες, δημιουργώντας μεταξύ άλλων τη Σχολή Εφαρμοσμένων Μαθηματικών Επιστημών και τα Διατμηματικά Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών στο ΕΜΠ. Επίσης, αναμόρφωσε τις υποδομές του ΕΜΠ και τις ακαδημαϊκές διαδικασίες.

Παράλληλα με την πανεπιστημιακή του δραστηριότητα, θήτευσε σε τομείς εφαρμοσμένης τεχνολογίας και δημόσιας διοίκησης. Υπήρξε Μελετητής και Τεχνικός Σύμβουλος στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα της χώρας και στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (1960–1988), καθώς και Γενικός Διευθυντής της ΔΕΗ (Ιούλιος 1989–Απρίλιος 1993). Ως Γενικός Διευθυντής της ΔΕΗ αναμόρφωσε τον τρόπο λειτουργίας της.

Μετά την αφυπηρέτησή του από το ΕΜΠ διετέλεσε Υφυπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Μάρτιος 2004–Σεπτέμβριος 2009). Το έργο του σε αυτή τη θέση αποκρυσταλλώνεται και απαθανατίζεται στους αυτοκινητόδρομους της χώρας, για τους οποίους κυρίως εργάστηκε ως αρμόδιος Υφυπουργός.

Από το 2009 και μετά, ως Ομότιμος Καθηγητής της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του ΕΜΠ αφιερώθηκε στο πνευματικό του έργο, που ποτέ δεν είχε εγκαταλείψει και που τον ανέδειξε σε μελετητή και διανοητή ευρύτερων περιοχών της γνώσης: ιστορίας, φιλοσοφίας, κοινωνιολογίας και πολιτικής. Η σύνθεσή του εκδόθηκε στο τρίτομο έργο του «Homo Sapiens. Ρέκβιεμ με κρεσέντο από τον τελευταίο των Homo;» (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις ΕΜΠ, 2017-2020).

Ο Ξανθόπουλος έφυγε στις 3 Σεπτεμβρίου 2021, αλλά με το έργο που μας κληροδότησε παραμένει ζωντανός στο Ίδρυμα και ευρύτερα. Με τη σπάνια προσωπικότητά του, την εργατικότητά του, την επιστημονική γνώση και συγκρότησή του, και το διδακτικό του χάρισμα παραμένει στη μνήμη των εκατοντάδων συναδέλφων και των χιλιάδων μαθητών του.